

प्रा. मधुकर शेठे, डॉ. रणजित कडू,
डॉ. सुमती दिघे, डॉ. राहुल कडू

आंबिया बहरातील मोसंबी फळगळ कमी करण्यासाठी उपाय

मोसंबीमध्ये आंबिया बहर हा व्यापारीदृष्ट्या अधिक फायदेशीर मानला जातो. या बहरातील फळांना आकर्षक रंग, अधिक रसाळपणा, उत्तम गुणवत्ता आणि चांगला वाजारभाव मिळतो. त्यामुळे बहुतांश उत्पादक आंबिया बहराला अधिक प्राधान्य देतात. या बहरात फुलधारणा आणि फळधारणा चांगली होत असली, तरी फळगळ ही गंभीर समस्या उरते. फुलोऱ्यानंतर लहान फळांची गळ मोठ्या प्रमाणात होते, तर काही वेळा वाढीच्या किंवा काढणीपूर्व अवस्थेतही फळगळ दिसून येते. परिणामी, उत्पादनात घट येते, फळांची गुणवत्ता खालावते.

मोसंबीतील फळगळ होण्यामागे अनेक कारणे कारणीभूत असतात. यामध्ये अयोम्य सिंचन व्यवस्थापन, अन्नद्रव्यांची कमतरता, हवामानातील अचानक बदल, जास्त तापमान, पाण्याचा ताण, रोग व किडींचा प्रादुर्भाव तसेच संप्रेरकांचे असंतुलन यांचा समावेश होतो. विशेषतः फुलोऱ्यानंतरची फळगळ ही अधिक आर्थिक नुकसान करणारी ठरते. यामुळे उत्पादनात घट येऊन फळांची गुणवत्ता कमी होते. त्यामुळे मोसंबीतील आंबिया बहरातील फळगळ कमी करण्यासाठी योग्य बहर व्यवस्थापन, संतुलित अन्नद्रव्ये व्यवस्थापन, नियमित सिंचन, वाढ नियंत्रकांची फवारणी तसेच रोग व किडींचे वेळेवर नियंत्रण करणे अत्यंत आवश्यक ठरते.

कीड-रोगांमुळे होणारी फळगळ

मोसंबी पिकामध्ये फळदेह कुज रोग व विविध किडींच्या प्रादुर्भावामुळे मोठ्या प्रमाणावर फळगळ होते. त्यामुळे उत्पादन व गुणवत्तेवर परिणाम होतो. फळगळ ही प्रामुख्याने रस शोषण करणारे पतंग तसेच कोलेटोट्रिकम (Colletotrichum) या बुरशीमुळे आढळून येते.

गळून पडलेली फळे गोळा करून त्यांची विल्हेवाट लावावी.

अ) रसशोषक पतंग

परिपक्व व रसाळ अवस्थेतील मोसंबी फळांकडे रस शोषण करणारे पतंग अधिक आकर्षित होतात. हा पतंग फळांच्या सालीवर छिद्र पाडून आतील रस शोषून घेतो. त्यामुळे फळांच्या आतील पेशींचे नुकसान होऊन फळे कमकुवत बनतात. पतंगाने केलेल्या जखमांतून दुय्यम बुरशी व जिवाणूंचा प्रादुर्भाव वाढतो आणि फळे अकाली गळून पडतात.

ब) कोलेटोट्रिकम बुरशी

- पावसाचा कालावधी अधिक राहिल्यास वातावरणात आर्द्रता वाढते. त्यामुळे कोलेटोट्रिकम बुरशीच्या वाढीस पोषक परिस्थिती निर्माण होते. या बुरशीचा प्रादुर्भाव प्रामुख्याने फळांच्या देठाजवळ होतो. त्यामुळे देठकुज रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून येतो.
- रोगग्रस्त फळांच्या देठाभोवती सुरुवातीला काळपट किंवा तपकिरी रंगाचा लहान डाग दिसून येतो. कालांतराने हा डाग वाढत जाऊन संपूर्ण देठ कुजतो. त्यामुळे फळ झाडावर टिकून राहू शकत नाही.
- रोगाचा प्रादुर्भाव वाढल्यास संपूर्ण फळ सडण्यास सुरुवात होऊन अधिक फळगळ दिसून येते.

रस शोषणाच्या पतंगामुळे व बुरशीमुळे होणारी फळगळ नियंत्रणासाठी उपाययोजना

- बागेच्या परिसरातील गुळवेल व वासनवेलींचा बंदोबस्त करावा.
- जमिनीवर पडलेली व खराब झालेली फळे जमा करून पुरून टाकावीत.

- सायंकाळी बागेमध्ये वाळलेले गवत जाळून त्याचा धूर केल्यास फळातून रस शोषणारे पतंग बागेपासून दूर राहतील.
- शक्य असल्यास कमी क्षेत्रावरील बागेतील फळांना कागदी पिशव्यांचे आच्छादन घालावे.
- बागेत प्रकाश सापळे प्रति हेक्टर १ या प्रमाणे लावावेत. प्रकाश सापळ्यांकडे आकर्षित झालेले पतंग गोळा करून नष्ट करावेत.
- रस शोषणाच्या पतंगांना परावृत्त करण्यासाठी अझाडिरेक्टॉन (१०,००० पीपीएम) ३ मिलि प्रति लिटर या प्रमाणात पंधरा दिवसांच्या अंतराने दोन फवारण्या कराव्यात.
- आंबिया बहरातील फळांची देठकुज मुळे होणारी फळगळ कमी करण्यासाठी पावसाळा सुरू होताच, थायोफेनेट मिथाइल (७० टक्के डब्ल्यूपी) या बुरशीनाशकाच्या ७ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाणी याप्रमाणे एक महिन्याच्या अंतराने गरजेनुसार तीन फवारण्या कराव्यात. (अॅग्रीस्को शिफारस आहे.)

(टीप : लेखात सुचविलेल्या कीडनाशकांना लेबल क्लेम नाहीत. तथापि, संयुक्त अॅग्रीस्कोमध्ये मांडण्यात आलेले ते प्रयोगांचे निष्कर्ष आहेत.)